

LITERATŪRINĖ BALTISTIKA BENDRAMĖ BALTISTIKOS, BALTŲ FILOLOGIJOS KONTEKSTE

Vigmantas BUTKUS

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

0. Įvadas

Tradicinė literatūrinės baltistikos samprata pirmiausia apima lyginamuosius abiejų baltų tautų literatūrų tyrimus: tiek vadinamuosius genetinius, kai tiriamos įvairios tiesioginės sąsajos, įtakos, ryšiai tarp abiejų literatūrų, tiek tipologinius, kai dėmesys sutelkiamas į gretinamąją įvairių kultūrinių-literatūrinių universalijų funkcionavimo lietuvių ir latvių literatūrose analizę. Šiems tyrimams skirta per dvidešimt knygų, studijų, ne vienas šimtas straipsnių. Kaip svarbiausi lyginamųjų darbų autoriai išskirtini: Kostas Korsakas, Kęstutis Nastopka, Silvestras Gaižiūnas, Alfonsas Vilsonas (*Alfons Vilsons*), Milda Kalvė (*Milda Kalve*), Eva Eglaja-Kristsonė (*Eva Eglāja-Kristsonė*) ir kt.

Taip pat minėtoji samprata apima tokius literatūros tyrimus, kurie pirmiausia orientuoti į įvairiuose grožinių tekstų lygmenyse, ypač kalbiniame lygmenyje, pasireiškiančių bendrabaltiškumo apraiškų analizę. Juos, remiantis šioje srityje bene produktyviausiai dirbančio Skirmanto Valento siūloma terminologija, sąlygiškai galima pavadinti poetine baltistika. Į ją šiek tiek savo intencijomis, beje, yra orientuota užsienio baltistų rašinių apie lietuvių ar (ir) latvių literatūrą dauguma.

Tradicinė literatūrinės baltistikos koncepcija remiasi pirmiausia etnolingvистinės giminystės kriterijumi, o pastarasis ne tik nulemia šio pobūdžio tyrimams būtiną komparatyvinį matmenį, bet ir įkomponuoja juos apskritai į bendrosios baltistikos, baltų filologijos disciplinų visumą kaip didesnę ar mažesnę, svarbesnę ar mažai reikšmingą tos visumos dalį. Kadangi pati koncepcija bei jos variantai jau buvo analizuoti atskirai (žr. Butkus 2017), šio straipsnio tikslas yra atsakyti į klausimą: kaip (ar) egzistuojančiuose baltistikos, baltų filologijos apibrėžimuose ir apžvalgose figūruoja literatūra, jos refleksijos, tyrimai, kokias pozicijas jie ten užima, koks jų supratimas? Kitaip tariant, išsiaiškinti, kaip šie dalykai pateikiami, traktuojami ir interpretuojami literatūrologinių tikslų neturinčių ir nesiekiančių mokslininkų baltistiniuose darbuose, išsiaiškinti literatūrinės baltistikos vietą plačioje baltų kalbotyros, tautosakos, religijotyros, mitologijos etc. mokslų visumoje, kurią paprastai apibrėžia, jos raidos ir dabarties „žemėlapius“ pateikia ne literatūros, bet kitų sričių specialistai baltistai, tradiciškai dažniausiai kalbininkai.

1. Lingvistinės dominantės kontekstas

Žymus italų baltistas Pietro Umberto Dinis, gerai jaučiantis, koks nepalankus filologijos mokslams XXI amžiuje darosi akademinis pasaulis, kaip sparčiai pastaruoju metu kinta humanitarikos sąvokos bei apibrėžtys, jau kelinėti metai kelia klausimą apskritai dėl aiškesnių baltistikos disciplinos kontūrų:

Ar galima / verta / yra prasminga mėginti nustatyti tam tikrą bendrą baltistikos kanoną?.. [...] ar baltistika kaip disciplina yra pakankamai aiškiai apibrėžta? Kiek yra, jei yra, tokių apibrėžimų? Ar nebus taip, kad į tokį pagrindinį – kartu ir teorinį, ir taikomąjį – klausimą dar nėra buvę adekvačiai atsakyta? Kad tokia problema gal dar per mažai apgalvota, apmąstyta? (Dini 2013: 24–25)¹

Savo klausimus jis grindžia tuo, kad baltistika – kaip tyrimų bei studijų objektas – pačių baltistikos specialistų Lietuvoje, Latvijoje ir užsienio šalyse yra gana skirtingai traktuojamas, suprantamas ir dėstomas. Jam tarsi atitaria Vaidas Šeferis iš Masaryko universiteto Čekijoje, akcentuodamas, kad baltistika (daugiausiai užsienio valstybėse) paskutiniaisiais metais apskritai gravituoja nuo akademinės sferos prie „paklauso“ sferos. Dėl to kartais pradeda priminti nelabai aiškių proporcijų „savotišką regionų mokslo mišinį: truputį istorijos, truputį literatūros, pagrindiniai kalbos įgūdžiai ir ne daugiau“ (Šeferis 2013: 102).

Apžvelgiant ir apibendrinant įvairias įvairių valstybių mokslininkų, kaip sakyta, daugiausia lingvistų, pateikiamas baltistikos definicijas, pirma į akis krintanti tendencija, kad sąvoka „baltistika“² gana dažnai yra ne visai atskiriama arba net visai neatskiriama nuo sąvokos „baltų filologija“. Tai, manyčiau, nėra nei tikslu terminologine prasme, nei tikslinga funkcinė baltistinių mokslų raidos prasme. Tikslėsnė ir tikslingesnė laikytina Bonifaco Stundžios brėžiama šių sąvokų bei jomis žymimų disciplinų skirtis, apie kurią užklaustas, jis atsako:

Dėl baltų filologijos ir baltistikos. [...] Baltų filologija, mano supratimu, yra siauresnė nei baltistika, nors kai kas šiuos terminus vartoja beveik ar visiškai sinonimiškai (pvz., P. U. Dinis vartoja tik baltų filologijos terminą, kurį supranta plačiai). Baltų filologiją suprantu kaip humanitarinių mokslų kryptį ar šaką, tiriančią baltų kalbas, literatūras ir tautosaką tiek sinchroniškai, tiek diachroniškai. [...].

¹ Analogiškas bei panašias mintis Dinis plėtojo ir 2017 m. pavasarį skaitytame pranešime: Dini 2017.

² Rečiau sinonimiškai vartojami terminai *baltologija*, *baltų studijos*. Dėl pirmojo vartosenos įdomi žinutė buvo publikuota dar 1940 m. Latvijos valstybinio universiteto studentų laikraštyje: „Profesorius Endzelynas savo paskaitoje „Įvadas į baltų filologiją“ rekomendavo vietoj žodžio *baltologas* vartoti žodį *baltistas*, kuris sudarytas pagal žodžio *germanistas* pavyzdį“ (Regzdīnš 1940).

Baltistika yra platesnė mokslo kryptis ar šaka, apimanti platesnį humanitarinį horizontą, tiesiogiai nesusijusį su tekstais – mitologiją, archeologiją, istoriją ir t. t. (Stundžia 2017)

Beįndrosios baltistikos, jos apibrėžimų, jos santykio su baltų filologija ir panašios problemos, nors tikrai svarbios, net esmingos, tačiau mūsų tyrimui aktualios labiau netiesiogiai – tik kaip pats plačiausias fonas. Pastarasis leidžia aiškiau apčiuopti literatūrinės baltistikos vietą toje visumoje, kurioje generuojamos daugialypio ir įvairiašakio baltistikos mokslų korpuso strategijos.

1.1. Baltistikos apibrėžčių įvairovė ir literatūra joje

Įvairiuose lietuviškuose pastarųjų dešimtmečių enciklopedinio pobūdžio veikaluose turbūt daugiausia publikuota Algirdo Sabaliausko suformuluotos baltistikos definicijos ir jos aprašų variantų. Vienas paskutiniųjų ir pačių išsamiausių – *Lietuvių kalbos enciklopedijoje*:

baltistika, baltų filologija, – baltų tautų kalbų, literatūros ir tautosakos lyginamasis mokslas; plačiąja prasme – kompleksinė mokslo šaka, tirianti baltų tautų istoriją, kalbas, literatūrą, folklorą (pagal tai, kurios baltų tautos istorija, kalba, literatūra ir folkloras tiriama, baltistika dar skirstoma į lituanistiką, latvistiką, prūsiistiką).

Į savarankišką discipliną, tiriančią bendrąsias baltų problemas, baltistika yra labiausiai susiformavusi kalbotyroje. (Sabaliauskas 2008: 55–56)

Atkreiptinas dėmesys, kad dar XX a. aštunto dešimtmečio viduryje buvo pabrėžiama, esą baltistika „[i] savarankišką mokslo discipliną susiformavusi *tik kalbotyroje*“ (Sabaliauskas 1976: 621; išskirta – *V. B.*), tuometėms baltų literatūrologijos, folkloristikos, etnologijos etc. apraiškoms – turbūt pagrįstai – nepripažįstant savarankiškų mokslo sričių statuso. Tačiau jau po nepilno dešimtmečio, t. y. dar iki naujos literatūrinės baltistikos darbų bangos (S. Gaižiūno, Audronės Žentelytės ir kt.), ši formuluotė keičiama į „labiausiai susiformavusi kalbotyroje“ (Sabaliauskas 1985: 190). Tikėtina, kad pokytį inspiravo folkloristikos, mitologijos, etnologijos ir panašūs tyrimai, vainikuojami, pavyzdžiui, tokių veikalų kaip Norberto Vėliaus apie senovės baltų pasaulėžiūrą. Literatūrinei baltistikai savo enciklopediniuose aprašuose A. Sabaliauskas paprastai skiria vieną sakinį, kuriame išvardija kelis mokslininkus, tyrinėjusius, anot jo formuluotės, „lietuvių ir latvių literatūrų ryšius“: Andrėjus Dyrikis (*Andrejs Dīriķis*), K. Korsakas, M. Kalvė, A. Vilsonas, K. Nastopka ir kt.³

³ Žr. anksčiau nurodytus tris A. Sabaliausko darbus.

Latvijos kalbininkų parengtame ir santykinai neseniai pasirodžiusiame *Pagrindinių kalbotyros terminų aiškinamajame žodyne* „baltistika“ apibrėžiama kaip „[m]okslų visuma, į kurią įeina baltų kalbotyra, baltų tautų literatūros, folkloro, mitologijos, archeologijos, etnografijos ir istorijos tyrimai“, pateikiant tokius termino atitikmenis kitomis kalbomis: *Baltic Studies* (angl.), *Baltistik* (vok.), *балтистика* (rus.) ir priduriant, kad „siauresne prasme“ tai esanti „baltų filologija“ (Skujijūna 2007: 61). Tačiau terminas „baltų filologija“ savo ruožtu žodyne dar paaiškinamas atskirai: „[m]okslas apie baltų kalbas, literatūrą ir folklorą, siejant juos tarpusavio ryšiais [to savstarpējā sakarā] bei sąsajomis su baltų tautų gyvenimu, kultūra ir istorija“, nurodomi šie kitakalbiai jo atitikmenys: *Baltic Philology* (angl.), *baltische Philologie* (vok.), *балтийская филология* (rus.) (ibid.: 62). Labai panašiai abu terminai ir santykis tarp jų apibrėžiami gerokai anksčiau išleistoje bendrojoje latvių enciklopedijoje, daugiausia dėmesio ir vietos skiriant pristatyti baltistinės kalbotyros bei istorijos raidą, o literatūros tyrimus apibūdinant vienu sakiniu: „Latvių ir liet[uv]ių lit[eratur]inius ryšius yra tyrinėję A. Dyrikis, K. Korsakas, K. Nastopka (*Lietuvių ir latvių literatūrų ryšiai*, 1971), A. Vilsonas, M. Kalvė ir kt.“ (Jērāns 1981: 642).

Pastebėtina, kad terminas „baltistika“ kaip absoliutus termino „baltų kalbotyra“ sinonimas vartojamas ne tik tada, kai nėra būtinas terminologinis tikslumas, t. y. ne tik patogumo, trumpumo sumetimais lingvistų darbuose, tačiau būtent taip terminologiškai yra apibrėžiamas ir kai kuriuose žodynuose, žinynuose, eliminuojant visas kitas baltistines mokslo disciplinas, tarp jų ir literatūrinę baltistiką⁴. Panašų baltistikos apibrėžimą, tiesa, stipriai akcentuodamas subjektyvumo veiksnį, jog būtent jam asmeniškai taip atrodo, formuluoja Dinis, teigdamas, esą terminas „baltistika“ šiuo metu praktiškai reikiąs maždaug tą patį, ką ir terminas „baltų kalbotyra“ (Dini 2017). Vis tiktai dažnesnė ir, manytina, gerokai tikslesnė yra ne šitokia susiaurinta, bet būtent plačioji baltistikos samprata, apimanti ne vien kalbotyrą, tačiau ir kitas mokslo disciplinas. Vladimiras Toporovas kalbotyros žodyne ją nusako taip:

Baltistika – kompleksas filologinių disciplinų, tiriančių baltų kalbas, materialinę ir dvasinę baltiškai kalbančių tautų kultūrą. Baltistikoje kaip tam tikras vienis išskiriama bendra sritis, susijusi su baltų kalbų, folkloro, mitologijos ir pan. studijomis, ir atskiros sritys, skirtos atskiroms baltų tradicijoms: prutenistika (prūsistika), letonika, lituanistika.

Pagrindinė baltistikos kryptis – baltų kalbų tyrimai [...]. (Топоров 2002: 65)

⁴ Pavyzdžiui: „[B]altistika [...]. Mokslo sritis, tirianti baltų kalbas“ (Bendiks 1973: 32); „Baltistika – [k]albotyros sritis, kurios objektas *baltų kalbos*“ (Бабор 1998: 6) ir kt.

Panašiai baltistika apibrėžiama tiek Lietuvos bei Latvijos, tiek kitų šalių mokslininkų, filologines jos sritis kartais išskiriant kaip siauresnį darinį, o kartais suliejant su nefilologinėmis, literatūros tyrimus kartais įvardijant kaip atskirą baltistikos šaką, o kartais, kaip yra V. Toporovo apibūdinime, nutylint, bet implicitiškai integruojant į bendresnius darinius („dvasinė kultūra“ ar panašius). Dabartinę baltistikos situaciją ir apibrėžtį užsienio šalyse, kurią Čekijos patirtį apibendrinantis Šeferis mato nuo fundamentaliųjų akademizmo vertybių tolstančioje vartotojiškoje „pasiūlos“–„paklausos“ itampoje (Šeferis 2013: 101), gana gerai atspindi Greifsvaldo universiteto Baltistikos instituto pateikiamas baltistikos studijų apibūdinimas. Tai esąs ne tik tradicinis „latvių, lietuvių ir senovės prūsų kalbų bei literatūrų“ studijavimas, bet „šiandien vis labiau ir labiau tai yra mokslas apie Baltijos šalių visumą ir visus ten gyvenančius žmones, jų įvairiausias kalbas ir subkultūras, taip pat jų socialines bei kultūrinės sampynas su gretimais regionais“, vienijamais Baltijos jūros erdvės (Institut 2017).

1.2. Filologijos mokslų (dis)balansas baltų filologijoje?

Savaime suprantama, kad tiek tradiciniuose akademinuose baltistikos apibrėžimuose, tiek priklausomai nuo šiuolaikinės humanitarinių mokslų dinamikos kintančiuose jos dabartiniuose apibūdinimuose kaip pirminė, pamatinė ir neišvengiamai dominuojanti jos sritis yra nurodoma kalbotyra. Tačiau būtų neproduktyvu ir netoliaregiška šią sritį visiškai suabsoliutinti. Dar 1968 m. Prahoje vykusio Šeštojo tarptautinio slavistų suvažiavimo metu Tarp-tautinės komisijos baltų–slavų santykiams tyrinėti posėdyje „prieita nuomonės, jog ateityje Komisija savo veiklą turėtų išplėsti – jos uždavinys būtų koordinuoti ir skatinti *ne tik lingvistinius, bet ir literatūros bei folkloro lyginamuosius tyrinėjimus*“ (Sabaliauskas 1969: 118; išskirta – V. B.). O tuometis šios komisijos pirmininkas K. Korsakas 1970 m. Antrojoje tarptautinėje baltistikos konferencijoje skaitytame pranešime konstatuodamas, kad „bendrajame baltistikos balanse kalbotyra turėjo ir visada turės didžiausią svorį, – ir ne vien todėl, kad ji turtinga ilgamečių tradicijų bei kapitalinių darbų, o svarbiausia todėl, kad senosios baltų kalbos turi neprilygstamos reikšmės indoeuropeistikai“, teigia:

Pagal ilgametę tradiciją baltistika dar ir šiandien daugelio laikoma tik grynai lingvistine disciplina, nagrinėjančia baltų kalbas ir jų tarpusavio ryšius bei jų santykius su kitų, ypač kaimyninių, tautų kalbomis. Toks siauras baltistikos sąvokos traktavimas susidarė istoriškai ir daugiausia kitataučių kalbininkų darbuose, kai baltų tautos buvo laikomos jau kone išmiršančiomis ir kai skubėta gelbėti iš latvių ir lietuvių kalbų bei mūsų tautų kultūrinio palikimo pirmiausia tai, kas svarbu lyginamajai istorinei indoeuropeistikai. Tačiau šiandien toks baltistikos traktavimas yra aiškiai nebeapakankamas.

Baltistika, susiformavusi į atskirą filologijos discipliną, turi pilną teisę būti traktuojama lygiai taip plačiai, kaip šiandien su-
prantama slavistika, germanistika, romanistika ir kitos analogiškos
disciplinos, apimančios ne vien kalbotyrą, bet taip pat folkloristiką,
literatūros mokslą ir kai kurias gretimines istorijos mokslo sritis.
(Korsakas 1970: 114–115)

Literatūrinę baltistiką tiesiog „pagal apibrėžimą“ laikant sudėtine baltų
filologijos dalimi, pravartu prisiminti, ką apie jos – kaip reikšmingos baltų
filologijos mokslo dalies – sistemingo įtraukimo į šio mokslo visumą poreikį
ar netgi būtinumą skirtingu metu yra pasisakę net dviejų etapinių baltistikos
darbų autoriai, žymūs kalbininkai. Janis Endzelynas (*Jānis Endzelīns*) *Baltų
filologijos įvado* (1945) pratarėje išreiškė pageidavimą, kad „trečią⁵ toki *Įvadą*
parašytų geras lietuvių ir latvių literatūros ir folkloro žinovas“ (Endzelīns
1945: 3). O Jonas Kabelka, pacitavęs šį pageidavimą, pridūrė: „Manychiau, kad
tikrai gerą toki *Įvadą* galėtų parašyti mažiausia trys autoriai: istorikas, kalbos
istorikas ir literatūros istorikas“ (Kabelka 1982: 4). Toks siekinys, kokį išsako
J. Kabelka, dabartiniais humanitarinių mokslų fragmentacijos bei netikė-
čiausių eklektiškų jų jungčių laikais turbūt vargiai bėra įmanomas realizuoti.
Vis dėlto rimtesni žingsniai link jo gal ir galėtų būti pradedami būtent nuo
literatūrinės baltistikos vietos bendrojoje baltistikoje bei baltų filologijoje
išsiaiškinimo, įvairių jos apibrėžčių konceptualizavimo.

Recenzuodamas vengrų baltisto Endre Bojtáro knyga *Baltistikos įvadas. Senovės baltų kultūra (Bevezetés a baltisztikába: A balti kultúra a régiségben)*, 1997), tiksliau, jos vertimą į anglų kalbą, B. Stundžia šią knygą sugretina su įvairiu
laiku įvairių tautybių autorių parašytais ir jo išvardijamais apibendrinamojo
sintetinio pobūdžio baltistiniais darbais, kuriuos iš pradžių pavadina baltų
filologijos įvadais, po to patikslindamas, kad „faktiškai tai daugiau baltų
kalbotyros įvadais“ ar juos primenantys veikalai, kai kurie jų pasižymintys
dideliu dėmesiu baltų genčių istorijai. Teigiama, jog E. Bojtáro knygoje – gal
tik kitokiomis temų išplėtojimo proporcijomis, – bet nagrinėjama „diduma
[tų] temų, kurias tradiciškai nagrinėja įvadiniai baltų filologijos veikalai“, čia
pat priduriant: „Pasigestume tik tautosakos ir literatūros“ (Stundžia 2000: 114;
išskirta – V. B.). Pastarojo sakinio kontekstas ir sintaksinė intonacija aiškiai
sufleruoja mintį, jog baltų literatūros dalykų knygoje pasigendama ne todėl,
kad E. Bojtaras „iki šiol buvęs žinomas kaip literatūrologas“ (ibid.), o todėl,
kad kituose, ankstesniuose, įvadinuose baltistikos darbuose baltų literatūros
aptarimų tarsi esama arba bent – recenzentas B. Stundžia norėtų, turėtų
lūkesčių, kad jie būtų.

⁵ J. Endzelyno įvadas Latvijoje buvo antrasis, pirmąjį parašė latvių lingvistas Pēteris Šmits (Pēteris Šmits).

Deja, peržvelgus įvairius veikalus, kurie yra arba galėtų būti traktuojami kaip apibendrinamieji baltistikos, baltų filologijos įvada ar kaip jiems artimi darbai⁶, literatūrai skirtus skyrius, poskyrius, skirsnius, paprastai visais požiūriais gana kuklius, galima aptikti gerokai mažiau nei pusėje jų. Tad turbūt teisingas vieno pirmųjų baltistikos įvado recenzentas Kazimieras Būga teigdamas, kad tokie įvada, viena vertus, savo turiniu gali būti įvairūs, kita vertus, lyg nužymėdamas pagrindinę liniją, apie ką juose būtų „galima kalbėti“: „apie aistiškųjų kalbų tyrinėjimo istoriją ir apie aisčių gyvenamąjį plotą bei tojo ploto istorijos įvykius“ (Būga 1923: 407). Ši centrinė baltistikos, arba kaip sakytų K. Būga, aisčių filologijos, linija – baltų kalbos jų santykio su kintančiu baltų erdvėlaikiu perspektyvoje – tebėra dominuojanti ne tik apibendrinančio pobūdžio baltistikos knygose, tačiau bet kokioje bendrojoje akademinėje baltistinėje veikloje. Paliekant antrame plane baltistines mitologijos, etnologijos, folkloro, ypač literatūros studijas.

Pakankamai objektyvią visuminę įvairių baltistikos sričių, jų proporcijų, hierarchijų bei dinamikos panoramą ir literatūrinės baltistikos vietą toje panoramoje gali atskleisti žvilgsnis į Lietuvoje, Latvijoje, kitose šalyse anksčiau leistų ir dabar leidžiamų baltistikos žurnalų, tęstinių leidinių kompleksus. Periodinių ir tęstinių leidinių, tiek tų, kurie įvardijami kaip baltistikai reikšmingiausi⁷, tiek kitų, intencijos, tematika, problematika kuo aiškiausiai byloja natūralų ir absoliutų kalbotyros dominavimą, vėlgi tolokai antrame plane liekant su proistorės bei istorijos mokslu daugiau ar mažiau susisaisčiusioms mitologijos, religijotyros, etnokultūros, tautosakos studijoms, o dar tolimesniame plane – literatūros studijoms.

Tiesa, net išimtinai kalbotyriniuose baltistikos leidiniuose esama literatūrologinių epizodų, tačiau jie labai reti ir paprastai susiję arba su senąja literatūra, arba su mitų ir kitokios verbalinės liaudies kūrybos transformacijomis grožiniuose tekstuose. Kaip literatūros mokslui pačius atviriausius, palankiausius akademinio pobūdžio baltistinius bei jiems artimus leidinius

⁶ Tokiems darbams, aktualizuojant tiek B. Stundžios recenzijoje paminėtuosius, tiek kitus panašius, priskirtini: Šmito (1922; 1936), Endzelyno (1945), Kabelkos (1982) baltų filologijos įvada, Kazimiero Būgos studija „Lietuvių tauta ir kalba bei jos artimieji giminaičiai“ (1924), Ernesto Fraenkeli (1950), Rainerio Eckerto, Elviros-Julia'os Bukevičiūtės, Friedhelmo Hinze's (1994), Dinio (1997) baltistikos įvada, Suničio Kumaro Čaterdžio knyga apie baltus ir arijus (*Balts and Aryans in their Indo-European Background*, 1968), Antano Salio (1995, specialusis redaktorius Bronys Savukynas), Giacomo Devoto (2004, parengė P. U. Dinis ir B. Stundžia) baltistinių raštų rinktinės.

⁷ Pavyzdžiai: „Reikšmingiausi periodiniai ir tęstiniai baltistikos leidiniai: *Filologu Biedrības Raksti* (Rīga, 1921–40), *Archivum Philologicum* (Kaunas, 1930–39), *Studi Baltici* (Roma, 1931–69), *Acta Baltico-Slavica* (Lenkija, nuo 1964), *Baltistica* (Vilnius, nuo 1965), *Ponto-Baltica* (Italija, nuo 1981), *Linguistica Baltica* (Varšuva, nuo 1992), *Res Balticae* (Pisa, Italija, nuo 1995), *Балто-славянские исследования* (Maskva, nuo 1972), *Journal of Baltic Studies* (JAV, nuo 1970), *Baltu filologija* (Rīga, nuo 1991)“ (Sabaliauskas 2008: 59).

turbūt reikėtų minėti Vytauto Didžiojo universiteto Letonikos centro serialinį straipsnių rinkinį *Acta Baltica* (1994–2005), nuo 1970 m. „Baltijos studijų plėtos asociacijos“ (*The Association for the Advancement of Baltic Studies*, trump. AABS) leidžiamą *Journal of Baltic Studies* ir Varšuvos universiteto baltistų nuo 2003 m. leidžiamą *Prace Baltystyczne. Język, literatura, kultura*. Straipsniai literatūrinėmis temomis, nors ir negausiai, tačiau taip pat publikuoti Italijos baltistų leidiniuose *Studi Baltici* (1931–1969), *Res Balticae* (nuo 1995), Rusijoje nuo 1972 m. leidžiamuose *Балто-славянские исследования* tomuose, įvairiuose ir kaip tęstiniai sumanytuose (*Schriften des Instituts für Baltistik der Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald*, 2000, 2002), ir kituose Vokietijos baltistų straipsnių rinkiniuose (pavyzdžiui, kai kuriuose serijos *Allgemeine Literatur- und Sprachwissenschaft. Eine Schriftenreihe der Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald* knygoje) ir kt.

1.3. Kalbininkai baltistai apie baltų literatūras

Trumpai apibendrinant tai, kas, kiek ir kaip literatūrai bei literatūros mokslui plačiai kultūriškai suprantamoje baltų filologijos paradigmoje yra nuveikta kalbininkų, pirmiausia reikėtų pripažinti didžiulį jų, kaip lietuvių ir latvių literatūrų populiarintojų, skeleidėjų, vaidmenį. Labiausiai užsienio baltistų. Vardijant įvairiausių informacinio, enciklopedinio, apžvalginio, pristatomojo, anotojamojo ir panašaus pobūdžio rašinius, straipsnius, recenzijas periodikoje bei skyrius ar poskyrius knygoje apie lietuvių ir/ar latvių rašytojus, literatūrinius procesus, jų tendencijas, vardijant jų išverstų lietuvių ar latvių autorių kūrinius: tiek pavienes smulkesnes vertimų publikacijas, tiek atskiras knygas, chrestomatinio pobūdžio veikalus.

Vienas kitas iškalbingas pavyzdys. 2010 m. publikuotoje P. U. Dinio bibliografijoje poskyris „Literatūra, kultūra, mitologija ir eseistika“ bei greta esantis skyrius „Vertimai ir vertimo studijos“ užima keliolika puslapių (žr. Dini 2010: 41–56), kurių turinys su kaupu patvirtina ankstesnį Bronio Savukyno pastebėjimą, jog P. U. Dini esąs „bene vienas aktyviausių Europoje lietuvių kultūros, ypač literatūros, propaguotojų“ (Dini 2001: 40; išskirta – V. B.). Kitas žymus italų baltistas kalbininkas Guido Micheli, nors ir sako, kad visoje jo baltistinėje veikloje kultūriniai, literatūriniai interesai tėra marginali sritis, prieš tai išvardija itin reikšmingus literatūros vertimus (*Anykščių šilelis, Mužikas Žemaičių ir Lietuvos*) (žr. Micheli 1996: 160–161). Indų kalbininkas Sunitis Kumaras Čaterdžis knygoje apie baltų ir ārijų raidą pateikia ne tik trumpų enciklopedinių žinių apie abi baltų literatūras, bet ir keliolikos trumpų kūrinių ar ilgesnių kūrinių fragmentų vertimus⁸. Panašiu būdu – informaciniais, proginiais rašiniiais apie rašytojus, kūrinių vertimais – prie baltiškos

⁸ Žr. skyrius „Baltu vėsture, māksla un literatūra“, „Baltu (lietuviešu un latviešu) literatūras paraugi“ knygoje: Čaterdži 1990: 91–92, 98–107.

literatūros populiarinimo pasaulyje yra prisidėję įvairių šalių kalbininkai. Tarkime, vokiečių kalbininkai Raineris Eckertas⁹, Jochenas D. Range¹⁰, japonų kalbininkas Ikuo Murata, čekų kalbininkai Pavelas Trostas, Adolfas Erhartas, ukrainiečių kalbininkas Anatolijus Nepokupnas ir daug kitų.

Dėmesys atkreiptinas į dviejų leidimų Lietuvoje sulaukusią ir kelias užsienio kalbas išverstą A. Sabaliausko mokslo populiarinimo knygą *Mes baltai* (1986; 2002). Ją visiškai pagrįstai galima laikyti plačiajai skaitytojų visuomenei adresuotu baltų filologijos įvadu, beje, parašytu įtaigiai ir patraukliai, todėl turbūt vienu populiariausiu tokio pobūdžio baltistikos veikalu. Literatūrai skirtas šios knygos skyrius nuo ką tik minėtų užsienio lingvistų baltistinių literatūrinių rašinių natūraliai skiriasi tuo, kad autoriui pirmiausia rūpi ir yra išryškinamos įvairių lygmenų sąsajos tarp lietuvių ir latvių literatūrų bei jų kultūrinių kontekstų, t. y. išryškinamas literatūrinei baltistikai esmingas lyginamasis dėmuo. Be to, ir kituose skyriuose pasitaikantys epizodai, kuriuose aktualizuojama literatūra (pavyzdžiui, Adomo Mickevičiaus, Eduardo Mieželaičio, Birutės Baltrušaitytės kūrybos fragmentai), yra nors ir reti, tačiau svariai įtraukiami į rimtų baltistikos problemų aptarimą: leksinės semantikos, etimologijos, baltų genčių istorijos (žr. Sabaliauskas 2002: 35–36, 38–39, 73) ir panašių.

Tokiu pat būdu, tik žymiai gausiau, konceptualiau ir ne vien bendrųjų baltistikos, bet ir baltoslavistikos, indoeuropeistikos problemų svarstymams literatūra pasitelkiama A. Nepokupno studijoje *Baltai slavų giminaičiai* (*Балтийські родичі слов'ян*, 1979). Jos literatūrologiniai aspektai nusipelnę atskiro atidaus dėmesio.¹¹

Viena iš baltistinės filologijos sričių, kuri kone natūraliausiai galėtų jungti lingvistinius tyrimus su literatūrologiniais, yra stilistika. Tokių jungčių pradmenų bei svarstymų apie galimas, būsimas jų konfiguracijas jau yra Reginos Kvašytės ir Aleksejaus Andronovo sudarytuose leidiniuose (žr. Kvašytė 2006; Андронов 2006). Tiesa, Kazimieras Župerka pabrėžia, kad pirmus žingsnius težengianti lietuvių ir latvių gretinamoji stilistika, suprantant ją bendrąja filologine prasme, „neturėtų išeiti toli už kalbos mokslo ribų“, čia pat vardydamas sritis, su kuriomis būtų pravartus jos sąlytis: „su vertimo praktika, su lingvistinės kraštotyros, *gretinamaisiais literatūrologijos* bei menotyros *darbais*, su etnokultūros, tautinio mentaliteto tyrimais“ (Župerka 2006: 31; išskirta – V. B.).

⁹ Jo parengtus lietuvių literatūros istorijos, atskirų rašytojų pristatymus žr.: Jünger 1968; visa baltistinė bibliografija “Verzeichnis der baltistischen Publikationen von Rainer Ecker” publikuojama: Range 2000: 385–398.

¹⁰ Range’s bibliografiją “Publikationsliste des Jubilars” ir išsamų Anja’os Kliewe’s straipsnį „Jochenas D. Range kaip vertėjas, arba Vertimas yra menas!“ (“Jochen D. Range als Übersetzer, oder: Übersetzen ist Kunst!”) žr.: Kessler 2006: 11–13, 173–189.

¹¹ Literatūrai, baltistinėms jos dimensijoms skirti straipsnio įvade minėto kalbininko S. Valento tyrimai traktuotini ir analizuotini žymiai labiau kaip lingvopoetinės krypties literatūrologinė, o ne lingvistinė paradigma, todėl straipsnyje nedetalizuojami.

2. Etnokultūrinės dominantės kontekstas

Literatūrinės baltistikos ir apskritai literatūros ženklų dairantis ne baltų filologijoje, kurios visos versijos, kokios jos bebūtų, yra absoliučiai lingvocentriškos, bet kitose bendrėsios baltistikos koncepcijose, pirmiausia žvilgsnis turėtų krypti link tų koncepcijų, kurios paremtos etninės kultūros, mitologijos bei religijotyros, folkloro studijomis. Pradėti galima nuo vienos Leto Palmaičio įžvalgos. Jis baltiškumu linkęs laikyti ne tik kalbėjimą baltų grupės kalba, ne tik visa tai, kas „yra bendra lietuviams bei latviams ir nėra aiškios trečiosios įtakos rezultatas“ (t. y. „tam tikra dalis tradicinės tautosakos, [...] dalis papročių, žaidimų, šokių, panteistinio mentaliteto liekanos“), bet ir galimybę, kad „[a]ktuali, moderniu ir gyvybingu baltiškumu visa tai vėl gali tapti ne dirbtinai atkurtoje stambeldiškoje tikybos sistemoje, bet tik šiuolaikinio gyvenimo sąlygomis“ (Palmaičis 1992). Ši įžvalga idealiai rezonuoja su vėliau išsakytomis kone programinėmis V. Toporovo mintimis apie gyvastingas senosios baltų mitologinės-apeiginės bei tautosakinės tradicijos modifikacijas moderniojoje ir šiuolaikinėje kultūroje, literatūroje. V. Toporovas pirmiausia prisipažįsta, kad jo plačioje baltistinėje veikloje, kuri apima kalbos, poetikos, folkloro, literatūros, kultūrologijos, istorijos sritis, „jau seniai ypatingą vietą užima *mitologija, ritualas, simbolika*, „šventumo“ koncepcija senųjų baltų kultūroje ir jų reliktai vėlesniais laikais – iki pat mūsų dienų“; po to tvirtina, kad baltų kultūros tradicijoje:

dera dvi, atrodytų, priešingos galimybės – nuostabiai išlikęs archajinis palikimas ir ne mažiau nuostabus gebėjimas prie šių archajinių schemų, būdų, vaizdinių pritaikyti šiuolaikinio, tarsi nenurimusio ir neataušusio gyvenimo turinį. Abi šios galimybės-ypatybės gyvos ir folklore (visų pirma plg. latvių *dainas*), ir grožinėje literatūroje (plg. B. Sruogos, V. Krėvės, M. Martinaičio ir kitų kūrybą). Šia prasme senoji mitopoetinė tradicija gyvena ir dirba lietuvių ir latvių tautų šiuolaikinėje kultūroje – ir ne tik retrospektyvinėse stilizacijose, bet ir aukštosios literatūros tekstuose, „sprendžiančiuose“ šiuolaikiškiausias problemas [...]. (Toporov 2000: 7, 10; išskirta – *Toporovo*)

Tai kad L. Palmaičio minimame „šiuolaikiniame gyvenime“, kurį V. Toporovas sukonkretina ir redukuoja iki šiuolaikinės kultūros bei literatūros, prasiveržia naujos estetinės archajiško baltiško substrato artikuliacijos, įpraminančios jo tęstinumą ir gyvybingumą, yra pastebėta ne vieno menotyrininko, muzikologo, literatūrologo. Tačiau bene plačiausiam ir solidžiausiai iš etninių pozicijų konstruojamame baltistiniame kontekste apie tai kalba latvių etnomuzikologas Valdis Muktupavelis (*Valdis Muktupāvels*). Pristatydamas ir aptardamas panetniškumo idėją, jis iškelia mintį apie panbaltiškumą kaip siekį „atnaujinti pirminių [baltiškų] idealų bendrumą“, teigia, kad panbaltiškumas

„tai ne tik dėmesys tradicinės kultūros paveldui ir jo išsaugojimui“, bet ir naujų formų šio paveldo pagrindu kūrimui (Muktupavelas 2005: 11, 12). Formų, kurios tapdamos kultūros plėtotės gaire „kultūrinį paveldą susieja su ateitimi“ ir, V. Muktupavelo teigimu, pasireiškia labai įvairiais pagauliais šiuolaikinio meno pavidalais, tarp jų – ir literatūriniais:

[č]ia galima paminėti ir Broniaus Kutavičiaus oratorijas, ir Pėterio Brūverio poeziją, Stasio Eidrigevičiaus dailę, giminiškų tautų dalyvavimą daugelyje kitų muzikos, literatūros ir meno tekstų. (Ibid.: 12)

Suprantama, kad ne lingvistinių–filologinių, ne etnokultūrinių–tautosakinių ar mitologinių, bet kitokių intencijų baltistikos sampratoje (tarkime, etnogenetinėje, archeologinėje–(pro)istorinėje ir panašiose) vietos baltų literatūrai, jos refleksijoms natūraliai nėra ir iš principo nelabai gali būti. Nebent literatūra pasitelkiama dėl „ornamentinės“, „puošybinės“ funkcijos, kai daugiausia retoriniais sumetimais cituojamos arba perfrazuojamos kokios nors aforistiškos latvių ar lietuvių rašytojų, poetų mintys, dažniausiai išreiškiančios etninės baltiškos bendrystės, dviejų tautų brolystės, seserystės jausmus. Kaip pavyzdį būtų galima nurodyti, kad būtent tokiu būdu Imanto Zieduonio (*Imants Ziedonis*), Knuto Skujenieko (*Knuts Skujenieks*) ir kitų rašytojų kūrybos, apmąstymų fragmentai yra patekę į paskiromis impresijomis konstruojamos Alvydo Butkaus geopolitinės baltistikos kontekstą (žr. Butkus 2012: 69, 70 ir kitur).

3. Išvados

Taigi dominuojančioje lingvistinėje paradigmoje pateikiamose įvairiose baltistikos, baltų filologijos apibrėžčių bei panoramų versijose, tiek visuminėse, tiek aspektiškesnėse, baltų literatūrų ir literatūrinės baltistikos vieta yra – jeigu iš viso yra – nepastovi, nevienodo reikšmingumo, nevienodai ir paprastai gana siaurai traktuojama. Paprastai apsiribojama tokiomis literatūrinės baltistikos sampratomis, kurias būtų galima pavadinti informacinio (Lietuvoje ir Latvijoje) ar informacinio–propaguojamojo, šviečiamojo (užsienyje) pobūdžio. Pažymėtina ir tai, kad esama labai pozityvių išimčių, kaip minėti A. Sabaliausko, A. Nepokupno studijų atvejai.

Platesniu, gilesniu ir kompleksiškesniu požiūriu į literatūrą pasižymi kiek atokiau nuo lingvistinės paradigmos egzistuojančios, į etnokultūrinę, mitologinę, tautosakinę sritis orientuotos baltistikos koncepcijos. Svarbiausia metodologinė pastarųjų koncepcijų nuostata, žvelgiant iš literatūrinės baltistikos pozicijų, yra įvairiopo senosios baltiškiosios kultūros stilizacijų, transformacijų, rekonstrukcijų, imitacijų etc. estetinio ir egzistencinio reikšmingumo nacionalinėse lietuvių ir latvių literatūrose pripažinimas bei aktualizavimas.

Literatūra

- Bendiks, Hermanis [u.c.] (red.). 1973. *Latviešu literārās valodas vārdnīca: 8 sējums. 2. sēj.: B–F*. Rīga: Zinātne.
- Būga, Kazimieras. 1923. Prof. P. Šmidta *Lekciju konspekts Ievads baltu filoloģijā* [recenzija]. *Tauta ir žodis. Humanitāriņu mokslu fakulteto leidinys, kn. 1*, 407–408.
- Butkus, Alvydas. 2012. *Baltiškios impresijos / Baltijos impresijos. Rinkiniai straipsniai*. Kaunas: Aesti.
- Butkus, Vigmantas. 2017. Literatūrinės baltistikos samprata: įvairios versijos. *Colloquia* 38, 13–34.
- Čaterdži, Suniti Kumārs. 1990. *Balti un ārieši*. Rīga: Zinātne.
- [Dini, Pietro Umberto]. 2001. Italai tiria baltų kalbas ir kultūras. Pokalbis apie Pietro U. Dini'o knyga *Baltų kalbos: lyginamoji istorija* ir apie baltistiką Italijoje. *Kultūros barai* 1, 38–41.
- Dini, Pietro Umberto. 2010. *Baltų filologijos studijos. Rinkiniai straipsniai: 1991–2007*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Dini, Pietro Umberto. 2013. Baltistika, *balticitas* ir baltistai vad. globalinėje epochoje. *Baltistikos centrai ir Lietuva: baltistika pasaulio kontekste / [Centres for Baltic Studies and Lithuania: Baltic Studies in the Global Context]. Tarptautinės mokslinės konferencijos tezės*. Vilnius: Edukologija, 24–26.
- Dini, Pietro Umberto. 2017. Tarp *baltistikos* ir *balticitas*, arba užsienio baltistikos klausimais. Pranešimas konferencijoje „Lituanistika (baltistika) šiuolaikiniuose ugdymo procesuose“. Vilnius: Lietuvos edukologijos universitetas, balandžio 6–7 d.
- Endzelīns, Jānis. 1945. *Ievads baltu filoloģijā*. Rīga: Universitātes grāmatu apgāds.
- [Institut]. 2017. *Institut für Baltistik. [...] Über uns*. Prieiga internetu: <https://baltistik.uni-greifswald.de/institut/information/ueber-uns/> (žiūrėta 2017 08 31).
- Jērāns, Pēteris, Sigurds Ziemelis (red.). 1981. *Latvijas padomju enciklopēdija: 10 sējums. 1. sēj.: A–Bh*, Rīga: Galvenā enciklopēdiju redakcija.
- Jünger, Harri (hrsg.). 1968. *Meyers Taschenlexikon. Literaturen der Völker der Sowjetunion*. 2. Aufl. Leipzig: VEB Bibliographisches Institut Leipzig.
- Kabelka, Jonas. 1982. *Baltų filologijos įvadas*. Vilnius: Mokslas.
- Kessler, Stephan, Christiane Schiller (hrsg.). 2006. *Navicula litterarum Balticarum. Philologische Baltikum-Studien für Jochen D. Range zum 65. Geburtstag*. Wiesbaden: Harrassowitz.
- Korsakas, Kostas. 1970. Baltistikos uždaviniai ir perspektyvos. *Pergalė* 10, 112–125.
- Kvašytė, Regina (sud.). 2006. *Lietuvių ir latvių gretinamosios stilistikos klausimai / Lietuvoješu un latviešu sastātāmās stilistikas jautājumi. Straipsnių rinkinys*. Šiauliai: ŠU leidykla.
- Michelini, Guido. 1996. Die junge italienische Baltistik und ihre Vertreter. Rainer Eckert (hrsg.). *Aktuelle Probleme der Baltistik*. Essen: Die blaue Eule, 156–165. (Allgemeine Literatur- und Sprachwissenschaft: Eine Schriftenreihe der Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald, Bd. 7).
- Muktupavelas, Valdis. 2005. Baltų kultūros regionas: mitas ar realybė? *Kultūros barai* 8–9, 7–12.

- Palmais, Letas. 1992. Lietuva kultūros kryžkelėje. *Literatūra ir menas*. Spalio 17 d.
- Range, Jochen D. (hrsg.). 2000. *Aspekte baltistischer Forschung*. [In honorem Rainer Eckert]. Essen: Die Blaue Eule. (Schriften des Instituts für Baltistik der Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald, Bd. 1).
- Regzdīņš, H. 1940. Ne baltologs, bet baltists. *Studentu Avīze*, 15. novembrī.
- Sabaliauskas, Algirdas, Simas Karaliūnas. 1969. [Sabaliauskas, Algirdas]. 1976. Baltistika VI tarptautiniame slavistų suvažiavime, *Baltistica 1*, 115–119.
- Sabaliauskas, Algirdas. 1985. Baltistika. *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija. T. 1: A–Bangis*. Vilnius: Mokslas, 621.
- Sabaliauskas, Algirdas. 2002. Baltistika, baltų filologija. *Tarybų Lietuvos enciklopedija. T. 1: A–Grūdas*. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 190–191.
- [Sabaliauskas, Algirdas] A. S. 2008. *Mes baltai*. Patais. ir papild. leid. Vilnius: Gimtasis žodis.
- Skujiņa, Valentīna (sast.). 2007. [B]altistika, baltų filologija. Kazys Morkūnas (sud.), Vytautas Ambrazas (red.). *Lietuvių kalbos enciklopedija. 2-asis patiksl. ir papild. leid.* Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 55–59.
- Stundžia, Bonifacas. 2000. *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca. Aptuveni 2000 terminu lietviešu, angļu, vācu un krievu valodā*. Rīga: [Valsts valodas aģentūra].
- Stundžia, Bonifacas. 2017. E. Bojtār *Foreword to the Past. A Cultural History of the Baltic People* [recenzija]. *Baltistica 1*, 114–116.
- Šeferis, Vaidas. 2013. Vasario 26 d. el. laiškas Vigmantui Butkui (asmeninis archyvas). Šiuolaikinė baltistika „paklausos“ ir „pasiūlos“ kategorijų šviesoje: raidos tendencijos. *Baltistikos centrai ir Lietuva: baltistika pasaulio kontekste / [Centres for Baltic Studies and Lithuania: Baltic Studies in the Global Context]. Tarptautinės mokslinės konferencijos tezės*. Vilnius: Edukologija, 101–102.
- Toporov, Vladimir. 2000. Vietoj įžangos. Vladimir Toporov. *Baltų mitologijos ir ritualo tyrimai. Rinktinė*. Vilnius: Aidai, 7–10.
- Župerka, Kazimieras. 2006. Apie lietuvių ir latvių kalbų gretinamosios stilistikos perspektyvas. Regina Kvašytė (sud.). *Lietuvių ir latvių gretinamosios stilistikos klausimai / Lietuvių un latviešu sastatāmās stilistikas jautājumi. Straipsnių rinkinys*. Šiauliai: ŠU leidykla, 31–39.
- Андронов, Алексей (отв. ред.). 2006. *Материалы XXXV международной филологической конференции. Выпуск 1. Секция балтистики: Балтийские языки: культура речи и стилистика. Тезисы докладов 3–4 марта 2006 г.* Санкт-Петербург: Филологический факультет Санкт-Петербургского государственного университета.
- Варбот, Жанна, Анатолий Журавлев (сост.). 1998. *Краткий понятийно-терминологический справочник по этимологии и исторической лексикологии*. Москва: Институт русского языка им. В. В. Виноградова РАН. Prieiga internetu: http://etymolog.ruslang.ru/doc/etymology_terms.pdf (žiūrėta 2017 08 29).
- Топоров, Владимир. 2002. Baltistika. Виктория Ярцева (ред.). *Лингвистический энциклопедический словарь. 2-е издание, дополненное*. Москва: Большая Российская энциклопедия, 65–67.

Vigmantas Butkus
Naujosios literatūros skyrius
Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas
Antakalnio g. 6, LT-10308 Vilnius, Lietuva
vigmantas.butkus@gmail.com

KOPSAVILKUMS

Literārā baltistika kopējā baltistikas, baltu filoloģijas kontekstā

Vigmantas BUTKUS

Tradicionālajā etnolingvistiskajā pieejā balstītā literārā baltistika (salīdzināmā lietuviešu–latviešu literatūras analīze, kopīgas baltiskas dimensijas meklējumi daiļdarbu poētiskajā, semantiskajā un citos līmeņos, kā arī līdzīgi pētījumi) rakstā tiek traktēta kā vispārīgās baltistikas, baltu filoloģijas sastāvdaļa. Pirmajā, plašākajā, raksta nodaļā, kas veltīta filoloģiskās baltistikas kopainai, kas ir ļoti lingvocentriska, skaidrots: 1) kā valodnieku baltistu sniegtajās baltistikas, baltu filoloģijas definīcijās tiek traktēta literatūra un literārā baltistika, 2) kā tā traktēta valodnieku rakstītos apkopojošos sintētiska rakstura baltistikas darbos, kāda vieta tai ierādīta lielākoties valodnieku izdodamajos baltistikas žurnālos un citos turpinājumizdevumos Lietuvā, Latvijā un citviet pasaulē, 3) kādā veidā valodnieki baltisti veicina baltu literatūru izplatību, refleksiju un analīzi. Otrā nodaļā veltīta baltistikas koncepcijām, kas akcentē etnokultūras, folkloras, mitoloģijas un tamlīdzīgas jomas, kā arī literatūras vietai un lomai tajās. Raksts balstās uz Kazimiera Būgas, Jāņa Endzelīna, Alģirda Sabaļauska, Vladimira Toporova, Bonifaca Stundžas, Pjetro Umberto Dini un daudzu citu baltistu darbiem.

SUMMARY

Literary Baltistics in the General Context of Baltistics or Baltic Philology

Vigmantas BUTKUS

Referring to a traditional ethnolinguistic background, literary Baltistics (comparative analysis of Lithuanian–Latvian literatures, the search for a common Baltic dimension at the poetic, semantic and other levels of literary pieces and similar research) is approached in the current article as a constituent part of general Baltistics, Baltic philology. The first, larger, section of the article dedicated to the whole of philological Baltistics, which is highly lingua-centric, deals with the following: 1) how both literature and literary Baltistics are treated in the definitions of Baltistics and Baltic philology provided by linguists investigating the Baltic languages; 2) how they are treated in generalising synthetic works on Baltistics written by linguists, and what place is allocated to them in journals and serial publications on Baltistics issued also mostly by linguists in Lithuania, Latvia and other countries of the world; 3) what ways employed by linguists investigating the Baltic languages contribute the most to the dissemination, reflection, analysis of the literatures of the Balts. The second section is dedicated to the concepts of Baltistics, giving prominence to ethnocultural, folkloric, mythological and similar areas as well as to the place and significance of literature, literary Baltistics, in them. The article refers to works published by Kazimieras Būga, Jānis Endzelīns, Algirdas Sabaliauskas, Vladimir Toporov, Bonifacas Stundžia, Pietro Umberto Dini and other scholars investigating the field of Baltistics.